

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle**. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi **Anna**'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – **Rabi Sacks**

Pinehas

Ebeveynler ve Öğretmenler Üzerine

Bu haftaki *perashan*ın yüzeyinin hemen altında son derece dokunaklı bir hikâye yatar. Bu hikâye Moşe'nin, Bene Yisrael'e lider olarak kendisine bir halef tayin etmesi için Tanrı'ya ettiği duanın bağlamında vuku bulur.

Bir ipucu, Tanrı'nın Moşe'ye yönelik sözlerinde verilmektedir:

Onu [=ülkeyi; uzaktan] gördükten sonra sen de tıpkı ağabeyin Aaron gibi halkına katılacaksın.

Bamidbar 27:13

Gereksiz gibi görünen "sen de" ifadesiyle dikkati uyanan Raşi, "Moşe, Aaron'un öldüğü gibi ölmeyi arzu etti" açıklamasını yapar.

Moşe, ağabeyine hangi konuda imrenmişti? Konu onun da, Aaron gibi acısız bir şekilde ölmeyi dilemesi miydi? Tabii ki hayır. Moşe acıdan korkuyor değildi. Ağabeyinin popülerliğini mi kıskanıyordu? Ne de olsa Aaron öldükten sonra "tüm Bene Yisrael" in yas tuttuğu söylenmektedir. Moşe öldüğü zaman ise Tora "tüm" sözcüğünü kullanmadan, yalnızca "Bene Yisrael" in yas tuttuğunu belirtecektir. Ancak cevap bu da olamaz. Moşe, liderliğin popülerlik anlamına gelmediğini biliyordu. Bunun peşinde değildi. Aynı anda hem yapması gerekenleri yapıp hem de popüler kalması mümkün değildi.

Ketav Sofer doğruluğu şüphe götürmeyen açıklamayı verir: Aaron, çocuklarının kendi yolundan gideceklerini bilme ayrıcalığına sahip olmuştur. Oğlu Elazar, Aaron'un sağlığında Koen Gadol olarak belirlenmişti. Ve

gerçekten de, bugüne kadar Koenler, doğrudan Aaron'un soyundan gelirler. Ketav Sofer'e göre, Moşe, oğulları Gereşom ve Eliezer'den birinin, halkın lideri olarak kendi yerini aldığını görme özlemi içindeydi. Ancak bu olmayacaktı.

Raşi de ikinci bir ipucuna dikkati çekerek aynı sonuca varır. Moşe'nin Tanrı'dan bir halef tayin etmesini istediği bölüm, Tselofhad'ın kızlarının, babaları ölmüş olmasa Erets Yisrael'de hak edeceği payın kendilerine miras olarak verilmesi için izin istedikleri pasajın hemen ardından gelir. Raşi bu iki konuyu birbiriyle ilişkilendirir:

Moşe, Tanrı kendisine, Tselofhad'ın mirasını kızlarına vermesini söylediği zaman kendi kendine "Benim de kendi adıma bir istekte bulunmamın - mevkiimi oğullarımın miras almasını istememin - vakti geldi" dedi. Fakat Tanrı ona "Benim kararım öyle değil" dedi. "Yeoşua, sana hizmet etmesinin ve senin çadırından hiç ayrılmamasının ödülünü almayı hak ediyor." Şelomo'nun "İncirliğe bekçilik eden, meyvesini yiyecektir; ve efendisini gözeten, onurlandırılacaktır" (Mişle 27:18) sözleriyle kastettiği budur.

Moşe'nin duası kabul edilmemiştir.

Böylece metindeki her bir nüansı yakalayan Hahamlarımız ve Raşi, Tora metninin yüzeyinin hemen altında yatan bir anlatımı yeniden inşa etmişlerdir. Moşe'nin çocuklarına ne olmuştur? Acaba kendisi - bu büyük lider - onların kendi mevkiini miras almamaları karşısında içten içe hayal kırıklığı yaşamış

mıdır? Metin bize daha derinde yer alan başka hangi mesajı iletmektedir? Moşe'nin hüsranda geçerliliğini bugün de koruyan bir yan var mıdır? Acaba Tanrı, Moşe'yi herhangi bir şekilde teselli etmiş midir?

Moşe ve Aaron, Yahudiliğin devamlılığında etkili olan iki büyük rolün örneklerini teşkil ederler: *orim* ve *morim*; ebeveynler ve öğretmenler. Bir anne veya baba, Yahudi mirasını kendi çocuklarına aktarır. Bir öğretmen ise aynısını öğrencilerine yapar. Aaron ebeveynliğin başlıca örneği; Moşe ise öğretmenliğin.¹ Aaron'un yerini oğlu almıştır; Moşe'nin yeriniyse öğrencisi Yeoşua.

Hahamlarımız Tora liderliğinin nesilden nesile otomatik olarak geçmediğini çeşitli noktalarda vurgulamışlardır. Talmud şöyle söyler:

Fakirlerin çocukları[nı ihmal etmemek] konusunda dikkatli ol, çünkü onlardan çıkacaktır Tora. Pasukta yazılı olduğu gibi "Su onun kovalarından (*mi-dalyav*) akacak" (Teilim 24:7). Başka bir deyişle, "aralarındaki fakirlerden (*mi-dalav*)" çıkar Tora. Bilgelerin, kendi oğulları içinden bilgiler çıkarmaları neden sık görülen bir durum değildir? Rabi Yosef şöyle dedi: Tora'nın onların mirası olduğu söylenmesin diye. Rav İdi'nin oğlu Rav Şeşet şöyle dedi: Cemaate karşı kaba olmamaları için. Mar Zutra şöyle dedi: Çünkü cemaatin üzerinde üstünlük kurarlar.

Nedarim 81a

Tora liderliği bir hanedan şeklinde olsaydı – bir miras meselesi olsaydı – Yahudilik hızla bir imtiyaz ve hiyerarşi toplumuna dönüşürdü. Hahamlarımız buna mutlak surette karşıydılar. Tora'da herkesin payı vardır. Tora her Yahudi'nin ortak mirasıdır. Bunun, Rambam'ın muhteşem sözlerinden daha net bir şekilde ifade edildiği başka yer yoktur:

Yisrael üç taçla taçlandırılmıştır. Tora tacı, Koenlik tacı ve krallık tacı. Koenlik tacına Aaron nail oldu... Krallık tacına David nail oldu... Tora tacı ise tüm Yisrael için hazır beklemektedir. Pasukta söylendiği gibi: "Moşe bize Tora'yı emretti, Yaakov'un cemaatinin mirası olarak" (Devarim 33:4).

Her kim onu arzu ederse, onu elde edebilir. Diğer iki tacın Tora tacından daha büyük olduğunu düşünme. Çünkü şöyle denmiştir: "Benimle [=Tora'yla] hüküm sürer krallar ve adalete hükmeder prensler. Benimle yönetir asiller" (Mişle 8:15-16) Dolayısıyla, Tora tacının diğer iki taçtan daha büyük olduğunu öğreniyoruz.

İlhot Talmud Tora 3:1

Bu, Yahudiliğin büyük eşitlikçi beyanlarından biridir. Tora tacı, onu arayan herkesin erişimine açıktır. Güç ve zenginliği eşit olarak paylaşmak suretiyle eşitlik yaratmayı deneyen toplumlar olmuştur. Hiçbiri tam olarak başarılı olamamıştır. Yahudiliğin yaklaşımı ise farklı olagelmıştır. Eşit saygınlık üzerine kurulu bir toplum, bilginin – hem de en önemli bilgi türünün, yani Tora'nın, nasıl yaşayacağımıza dair bilginin – eşit olarak herkesin erişimi dâhilinde olduğu bir toplumdur. En eski dönemlerden günümüze Yahudi halkı ağırlıklı olarak, kimsenin dışarıda kalmaması için toplumsal fonlar tarafından desteklenen okulların etrafında inşa edilmiş cemaatlerden oluşmuştur.

Hahamlarımız ev ve okul, ebeveyn ve öğretmen arasında güçlü bir bağ kurmuşlardır. Böylece, örneğin, Rambam şöyle yazar:

Yisrael'deki her bir Hahamın, kendi oğulları olmasa bile tüm öğrencilere öğretmesi bir *mitsvad*dır. Pasukta söylendiği gibi: "Onları oğullarına tekrar tekrar öğret" (Devarim 6:7). [Hahamlarımız] sözlü gelenekten [şöyle] öğrendiler: "Oğulların" – bunlar, öğrencilerindir. Çünkü öğrenciler "oğullar" diye adlandırılır. Pasukta söylendiği gibi: "Peygamberlerin oğulları çıktılar" (Melahim I 2:3).

İlhot Talmud Tora 1:2

Aynı doğrultuda, başka bir yerde şöyle yazar:

Tıpkı kişiye babasını onurlandırması ve ona saygı duyması emredildiği gibi, kişi, öğretmenini de onurlandırmak ve ona saygı duymakla yükümlüdür. [Doğrusu, bu konuda öğretmene olan yükümlülüğü]

¹ Bugün dahi onu *Moşe Rabenu*, "Öğretmenimiz Moşe" diye anarız.

babası[ın]dan fazladır. Çünkü babası onu bu dünyadaki yaşama getirir; kendisine hikmet öğreten öğretmeni ise onu Gelecek Dünya'ya ulaştırır.

İlhot Talmud Tora 5:1

Aradaki bağ, aksi yönde de geçerlidir. Moşe'nin kitaplarında istikrarlı bir şekilde gördüğümüz üzere, bir ebeveynin rolü, öğretme ve yol gösterme terimleriyle tanımlanmıştır:

"Onları oğullarına tekrar tekrar öğret."
Devarim 6:7

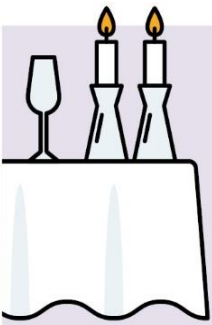
"İleride çocuğun sana ... sorduğunda, ona şöyle söyle..."

Şemot 13:14

Eğitim, nesiller arasında – ebeveynle evlat arasında – gerçekleşen bir sohbetir. Tora, Avraam'ın yeni bir inancın atası olarak seçilmesinin sebebini açıkladığı pasukta "Çünkü onu, çocuklarına ve soyuna, adil ve doğru olanı yaparak A-Şem'in yolunu korumaları talimatını vereceği için seçtim" (Bereşit 18:19) demektedir. Avraam hem bir ebeveyn, hem de bir eğitimci olmak üzere seçilmiştir.

Bu yüzden, rolünü oğullarının miras aldığını görme şansı Moşe'den esirgenmesinin amacı, onun kişisel hayal kırıklığının, gelecek nesiller için bir ümit kaynağı haline gelmesini sağlamaktır. Tora liderliği, seçkin bir zümrenin ayrıcalığı değildir. Hanedansal bir verasetle aktarılmaz. Büyük âlimlerin soyundan gelenlere mahsus değildir. Onu istersek ve elimizden gelenin en iyisini yaparak zamanımızı ve emeğimizi ona vakfedersek, her birimize açıktır. Ancak aynı zamanda, Moşe'ye büyük bir teselli de verilmiştir. Tıpkı, bugüne kadar, Koenler Aaron'un oğulları olduğu gibi, aynı şekilde Tora öğrenen herkes de Moşe'nin öğrencileridir.

Bazılarına bir ebeveyn olma ayrıcalığı tanınır; bazılarına ise bir öğretmen olma ayrıcalığı. Her ikisi de, bizden bir şeylerin gelecekte yaşamaya devam etmesinin yollarıdır. Öğretmen olarak ebeveyn, ebeveyn olarak öğretmen: bunlar Yahudiliğin en büyük rolleridir – biri Aaron'da ölümsüzleşmiştir, diğeri de Moşe'de ebedileşmiştir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Moşe'nin hayal kırıklığı bugün bize nasıl umut verir?
2. Bugüne kadar en büyük başarınız nedir ve onu nasıl elde ettiniz?
3. Yahudilikte eğitim verme biçimimizi benzersiz kılan nedir?